

REPERE EPISTEMOLOGICE ALE TEHNOLOGIILOR COMUNICATIVE DE PREDARE A MESAJELOR ORALE

EPISTEMOLOGICAL FEATURES OF COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ORAL MESSAGES

Veronica Alina FLOREA

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”,

Doctorand (ROMÂNIA)

E-mail: florea_alina28@yahoo.com

ORCHID ID: 0000-0002-3245-0570

CZU: 373.3.02:821.135.1

Rezumat

Într-o lume supusă unei legi, paradoxal stabile, cea a schimbării-învățământului nu face excepție, strategiile de învățare a limbii și literaturii române în clasele primare, în acest sens, fiind în continuă dezvoltare, întrucât tehnologiile educaționale sunt acțiunile cadrului didactic subordonate realizărilor scopurilor instruirii. Toate cunoștințele, priceperile și deprinderile legate de învățarea limbii și literaturii române sunt integrate în conceptul de comunicare, ca disciplină integratoare care presupune patru competențe: audiere/ascultare-vorbire și lectură/citire-scriere. Dintre acestea, competența de audiere, adică de înțelegere și recepționare prin formarea comportamentului de ascultător activ necesită cel mai mult timp, peste 45%, conform cercetărilor actuale.

Pornind de la conștientizarea importanței acestei competențe, mai ales în contextul socio-educativ actual, când există o preocupare pentru reducerea analfabetismului funcțional, receptarea mesajelor orale la disciplina limba română devine și mai importantă. Orientarea învățământului spre formarea competențelor este un imperativ în învățământul din România existând legislație specifică. Competența de comunicare orală reprezintă, ca și comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat și mai complex, datorită factorilor extra și paralingvistici, a influenței decisive a cadrului situațional, dar și datorită particularităților canalului emițător – receptor.

Cuvinte-cheie: tehnologie educațională, comunicare orală, mesaj oral, receptare

Abstract

In a world subject to a law, paradoxically stable, that of change-education is no exception, the strategies for learning the Romanian language and literature in the primary classes, in this sense, being in continuous development, as educational technologies are the actions of the teaching staff subordinated to the achievements training goals. All the knowledge, skills and skills related to learning the Romanian language and literature are integrated in the concept of communication, as an integrative discipline that involves four skills: listening/listening-speaking and reading/reading-writing. Of these, listening competence, that is, understanding and receiving through the formation of active listening behavior, requires the most time, over 45%, according to current research.

Starting from the awareness of the importance of this competence, especially in the current socio-educational context, when there is a concern to reduce functional illiteracy, the reception of oral messages in the Romanian language discipline becomes even more

important. The orientation of education towards the formation of skills is an imperative in education in Romania, with specific legislation in place. Oral communication competence represents, like written communication, its own system of rules and norms, only significantly richer and more complex, due to extra and paralinguistic factors, the decisive influence of the situational framework, but also due to the particularities of the transmitter-receiver channel.

Keywords: educational technology, oral communication, oral message, reception

Introducere.

Evoluția conceptului de tehnologii comunicative de predare a mesajelor orale

Într-o lume supusă unei legi, paradoxal stabile, cea a schimbării-învățământului nu face excepție, strategiile de învățare a limbii și literaturii române în clasele primare, în acest sens, fiind în continuă dezvoltare [1, p. 185], întrucât tehnologiile educaționale sunt acțiunile cadrului didactic subordonate realizărilor scopurilor instruirii.

Noile tehnologii sunt folosite ca instrumente de achiziție în toate domeniile fiind explorate în scopul de a produce schimbări calitative, inclusiv și în sistemul educațional, de aceea este necesară, o abordare principială a acestora pentru a traduce potențialul noilor tehnologii educaționale în asigurarea calității procesului și a sistemului de învățământ. Aceasta este valabil, cu atât mai mult, pentru învățarea mesajelor literare, având în vedere faptul că anumite competențe în domeniul literaturii române și interculturale vor fi, mai mult ca niciodată, parte a calificărilor de bază necesare pentru a viețui și munci într-o societate informatizată, a cunoașterii și a comunicării globale. [2, p. 12]

Toate cunoștințele, priceperile și deprinderile legate de învățarea limbii și literaturii române sunt integrate în conceptul de comunicare, ca disciplină integratoare care presupune patru competențe: audiere/ascultare-vorbire și lectură/citire-scriere. Dintre acestea, competența de audiere, adică de înțelegere și recepționare prin formarea comportamentului de ascultător activ necesită cel mai mult timp, peste 45%, conform cercetărilor actuale.

Pornind de la conștientizarea importanței acestei competențe, mai ales în contextul socio-educativ actual, când există o preocupare pentru reducerea analfabetismului funcțional, receptarea mesajelor orale la disciplina limba română devine și mai importantă. Orientarea învățământului spre formarea competențelor este un imperativ în Moldova constituind una din dimensiunile prioritare ale politicilor educaționale: curriculumul centrat pe competențe, standardele de competențe, evaluarea competențelor, etc. [3, p. 2]

Același imperativ este valabil și învățământului din România existând legislație specifică, în acest sens putem aminti: Legea educației naționale nr. 1/2011 cu modificările și completările ulterioare; Programele școlare pentru învățământul primar, aprobate cu OMEN nr. 3418 din 19.03.2013 pentru disciplina Comunicare în limba română (clasele Pregătitoare, I și a II a) și Programa școlară pentru disciplina Limba și literatură română (clasele a III a și a IV a), aprobată prin OMEN nr.5003 din 02.12.2012, realizată pe baza Cadrului comun pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba maternă, cadru ce a fost structurat pentru a accentua aspectul comunicativ-funcțional al învățării limbii și literaturii materne în contextul actual. De asemenea Planurile cadru în vigoare pentru învățământul primar, aprobate cu OMEN nr.3371 din 12.03.2013.

Competența de comunicare orală reprezintă, ca și comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat și mai complex, datorită factorilor extra

și paralingvistici, a influenței decisive a cadrului situațional, dar și datorită particularităților canalului emițător –receptor.

„Receptarea de mesaje orale în diverse contexte de comunicare cunoscute” pentru clasele pregătitoare, clasa I și clasa a II a și „Receptarea de mesaje orale în diverse contexte de comunicare” reprezintă unele dintre competențele generale din programa școlară pentru învățământul primar la disciplina Comunicare în limba română, respectiv Limba și literatura română.

Orientarea învățământului spre formarea competențelor, în opinia lui Guțu Vl., constituie una din dimensiunile prioritare ale politicilor educaționale: curriculumul centrat pe competențe, standardele de competențe, evaluarea competențelor, etc. [4, p. 2]

În ultimele două decenii, în perspectiva învățământului formativ, centrat pe competențe, se atrage atenție deosebită metodelor interactive de predare a literaturii române (ciclul primar), reieșind din faptul că necesitatea de a cunoaște literatura română, la nivel de cunoaștere și comunicare, este într-o continuă creștere, fiind una din prioritățile metodologice de a îmbunătăți strategiile de predare-învățare-evaluare. Prin urmare, aderăm la opinia lui Vizental A., care consideră că în afară de simpla învățare a vocabularului, a regulilor gramaticale, a mesajelor-comunicare, studenții (în cazul nostru elevii) trebuie să-și dezvolte competența de a interacționa prin comunicare în grupul social și de a împărtăși informații pentru a negocia sensul, competența de a folosi cunoștințele lingvistice și literare, în mod funcțional și strategic pentru a obține efectul dorit. În acest scop, profesorul urmărește simultan o varietate de aspecte, astfel încât vocabularul, gramatica, receptarea și exprimarea orală a mesajelor, citirea și scrierea să fie predate integrat [5, p. 29].

Potrivit lui Pâslaru Vl., în procesul de predare-învățare a literaturii, metodologia este instrumentul cu rol esențial, deoarece este nevoie ca profesorul să știe a elabora strategii didactice eficiente, fascinând elevii [6, p.24-25].

Incursiunea în evoluția conceptului de **tehnologii comunicative de predare a mesajelor orale la literatura română**, a permis constatarea, că deși în practica predării literaturii române în clasele primare se aplică variate tehnologii didactice, în literatura de specialitate nu sunt delimitate totuși tehnologiile recomandabile predării mesajelor orale la literatura română ce favorizează, valorificarea acestora în comunicarea literar-artistică, fapt ce determinat identificarea argumentelor privind necesitatea predării limbajului literar prin metode de învățământ bazate pe tehnologiile comunicative de receptare a mesajelor orale, debutând cu ideea lui Pâslaru , Vl., care menționează faptul că elevii ating „naturalul” prin frecvența utilizării mesajelor orale, ce asigură expresivitate și înțelegere „blocurilor” literar-artistice în literatura română [ibidem 6].

Coșeriu E. menționează că practicarea unei limbi într-o comunicare literară nu este doar activarea unor cunoștințe acumulate și inerte, ci, mai ales, stimularea declanșării sistemului de comunicare (cu ajutorul limbajului literar) în toată funcționalitatea sa. Limbajul literar, în calitate de mijloc principal și universal de comunicare literar-artistică, trebuie înțeles „mai întâi ca funcțiune și apoi ca sistem”, deoarece „limbajul literar funcționează nu fiindcă este un sistem, ci, dimpotrivă, este sistem pentru a îndeplini o funcțiune și pentru a corespunde unei finalități (în cazul nostru a unei finalități de receptare a mesajelor orale)” [7, p. 27].

Tehnologiile educaționale au fost tradițional considerate indicator al schimbării în dezvoltarea sistemului educațional. În opinia lui Venkatesh N. acest termen a fost pentru prima dată recunoscut în 1967 odată cu fondarea Consiliului Național pentru Tehnologii Educaționale în Marea Britanie (National Council for Educational Tehnology). [8, p.5]. De-a lungul anilor au apărut multiple interpretări și definiții ale termenului de tehnologii educaționale. În prezent nu există o definiție unanim acceptată. Într-o declarație emisă de către Comisia Tehnologiilor Educaționale, în mod obișnuit, tehnologii educaționale, înseamnă, în primul rând, mass-media născută din revoluția sistemelor comunicaționale, utilizate în scopuri de instruire. [9, p.21

Cucoș C. definește tehnologiile educaționale ca „ansamblul mijloacelor audio-vizuale utilizate în practica educativă; ansamblul structural al strategiilor de organizare a predării-învățării, puse în aplicație în interacțiunea dintre educator și educat, printr-o strânsă corelare a lor cu obiectivele pedagogice, conținuturile transmise, formele de realizare a instruirii, modalitățile de evaluare” [10].

De menționat în acest sens, că mijloacele de învățământ, ca subcompetență a tehnologiei didactice, reprezintă în opinia lui I. Cerghit I [6] ansamblul de obiecte, dispozitive, aparate ce contribuie la desfășurarea eficientă a activității didactice.

Cercetătorul Cristea S. [11] definește mijloacele de învățământ ca fiind instrumente materiale-naturale, artificiale, tehnice, informaționale-selectate și adaptate pedagogic pentru realizarea activității de predare-învățare-evaluare. Mijloacele de învățământ constituie resurse materiale ale procesului de învățământ, selectate din realitate, modificate sau confecționate în vederea atingerii unor obiective pedagogice. Dat fiind faptul că, progresul tehnico-științific a impulsionat diversificarea și perfecționarea acestor resurse, în prezent, Pâslaru V., Zbarnea, A., ș.a. diferențiază următoarele categorii ale mijloacelor de învățământ:

- informativ-demonstrative: instrumentele de tip bidimensional, planșe, filme, etc.;
- de exersare-formare a deprinderilor: instrumente de tip jocuri tehnice;
- de raționalizare a timpului didactic: grile didactice, tablă electronică, dispozitive automate de instruire;
- de evaluare a rezultatelor: teste docimologice, șabloane pentru evaluare, instalații de evaluare informativă;
- informatice: computere, internet, computere de proiectare; de vizualizare tridimensională [12].

În opinia autorilor, mijloacele audio-vizuale se aplică ca suport în transmiterea, receptarea și asimilarea de către elevi a informațiilor tehnice, sociale, științifice; iar analiza metodologiei didactice reliefează nevoia valorificării mijloacelor de învățământ în școala primară și superioară. Lucrările de specialitate, identifică, conform autorilor sus menționați, unele mijloace audiovizuale-filmele, magnetoscopul, computerul, modele fizice, schemele etc-care pot fi utilizate cu o productivitate mai mare pentru atragerea elevilor în procesul de învățământ [12] studiile privind tehnologiile educaționale au adus o contribuție principală domeniului educației și răspund la întrebarea cum și cu ce pot fi atinse obiectivele, oferind strategii concrete de acțiune. Un punct de vedere asupra tehnologiilor educaționale propune Mândăcanu V. care diferențiază două accepții ale tehnologiilor educaționale: ca proces și ca produs [13].

În accepția de proces, tehnologia educațională presupune utilizarea ansamblului cunoștințelor teoretice despre învățământ și educație, despre psihologia învățării și despre strategiile, metodele și procedeele operaționale, precum și a mijloacelor tehnice auxiliare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea procesului educațional în lumina unor finalități prestabilite. În accepția de produs, tehnologiile educaționale reprezintă sistemele (inclusiv materialele auxiliare, instrumentele de lucru) elaborate pentru a produce la elev schimbări observabile, reprezentate prin comportamente comunicative ce țin de cultura limbajului literar și de cultura procesului de predare-învățare-evaluare de literaturii române.

În viziunea cercetătorului Patrașcu D [14], tehnologiile educaționale pot fi analizate și în calitate de mijloacele, modele de instruire, precum și în calitate de formă de activitate pedagogică orientată spre organizarea optimă a procesului instructiv-educativ, crearea atmosferei moral-psihologice favorabile fiecărui discipol, încurajarea activității de instruire la nivel maximal al posibilităților didactice [ibidem, p.34].

În cazul activității de instruire, în studii valorificăm conceptul de tehnologii didactice, dezvoltarea căruia a condus la extinderea semnificației sale inițiale. În cheia construcției și dezvoltării curriculare pentru învățământul primar, Rogojină D., Chirilenco Sv., înțeleg prin tehnologii educaționale strategii de atingere a obiectelor educaționale, inclusiv prin cunoașterea conținuturilor educaționale, în baza unor teorii ale cunoașterii, comunicării, învățării, tehnologiile didactice fiind determinate de natura materiilor de predare-învățare-evaluare, de calitatea subiecților educați/ formați și de cultura profesională a cadrelor didactice pentru învățământul primar [15, p. 20-21].

Actualmente prin tehnologii didactice autorii vizați înțeleg măiestria cadrelor didactice de a combina eficient mijloacele mass-media, cu metodologia și formele de organizare a procesului de învățământ pentru a pune în practică procesul de predare-învățare-evaluare în vederea realizării obiectivelor specifice bazate pe inovații actuale din domeniul comunicării umane valorificând resurse umane și neumane cu scopul de a desfășura eficient activitatea educațională. Prin urmare, aderăm la definiția propusă de Cojocaru, M., Papuc L., Sadovei L. [16].

În contextul interesului științific pentru tehnologiile didactice comunicative noțiunea de instruire individualizată capătă importanță. Conform Comitetului de Definiiri și Terminologie din cadrul Asociației pentru Comunicare și Tehnologii Educaționale, abordarea tehnologiilor didactice comunicative a fost direcționată spre expansiunea resurselor necesare pentru învățare, punând accent pe nevoile individuale ale elevilor /studentilor prin evidența sistematică a dezvoltării resurselor de învățare [4, p.36].

Valorizând principiul abordării individuale cercetătorul Kuman L. susține că tehnologiile didactice se includ în termenul de tehnologii educaționale [17, p.6]. Alte definiții ale tehnologiilor educaționale avansate de autor [17, p.4]:

- Proces complex, integrat, care implică persoane, procedee, idei, dispozitive și organizare pentru a analiza probleme și a inventa, implementa, evalua, manevra soluții problemelor implicate în toate aspectele de învățare (Association for Educational Technology, USA);
- Reprezintă dezvoltarea, aplicarea și evaluarea sistemelor, tehnicilor și mijloacelor auxiliare pentru îmbunătățirea procesului educațional (Council for Educational Technology, UK);

- Cunoștințelor științifice despre învățare, condițiile de învățare, cu scopul de a îmbunătăți eficacitatea predării-învățării.

În absența principiilor stabilite științific, tehnologiile educaționale implementează tehnici și testări empirice pentru îmbunătățirea instruirii (National Centre for Programmed Learning, UK). Cercetătorul Kumar, K. L este autorul care diferențiază tehnologiile educaționale de mijloacele audiovizuale, fiind de părere că cele din urmă reprezintă doar un element al tehnologiilor. Tehnologiile educaționale, pe care autorul le divizează în diferite resurse, materiale, se referă și la aplicarea descoperirilor științifice în vederea rezolvării unor probleme practice (opinie susținută și de didacticianul Mândăcanu V.) cu scopul de a îmbunătăți calitatea predării-învățării-evaluării [17, p.6].

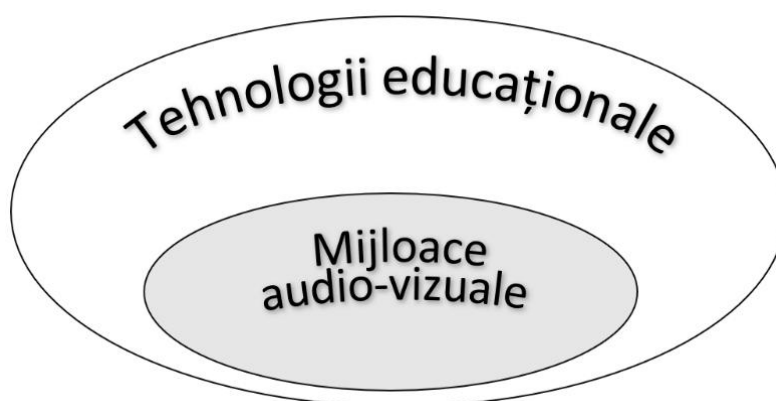

Figura1.1.Mijloacele audio-vizuale-componentă a tehnologiilor educaționale (apud Kumar, K. L)

În această ordine de idei autorul accentuează faptul că tehnologiile includ tehnicile și metodologia predării, acestea nu substituie și nici nu se referă numai la mijloacele audio vizuale. Autorul propune o schemă pentru o mai bună înțelegere a semnificației tehnologiilor educaționale.

Scopurile comune ale aplicării tehnologiilor didactice sunt atingerea garantată a rezultatelor în instruire-formare și pot fi identificate cel puțin trei moduri de percepție a noțiunii de „tehnologie didactică”:

- Tehnologia didactică ca antiteza noțiunii de teorie didactică;
- Tehnologia didactică ca antiteza activității individuale a profesorului (tehnologia didactică modernă presupune o activitate algoritmică, divizată în etape a unei echipe compuse din diverse specialiști: conceptori, dezvoltatori, evaluatori, etc.; profesorului îi revine doar aplicarea tehnologiei elaborate);
- Tehnologia didactică ca antiteză a noțiunii de metodă (metodica se sprijină, de regulă, pe experiența generalizată a profesorilor școlari, iar tehnologia se sprijină pe legitățile psihologiei și ale altor științe, asigurând un „rezultat garantat” în majoritatea cazurilor).

BIBLIOGRAFIE

1. SOLCAN A., Problematizarea-strategie didactică de dezvoltare a competențelor comunicative la studenți. Teza de doctor în pedagogie, Chișinău, 2003, p.157;

2. CALLO T. Configurații ale educației totale. Chișinău: CEP USM, 2007, p.116;
3. GUȚU, VI., Cadrul de referință al Curriculumului Național, Chișinău, 2007, p. 99;
4. Definition and Terminology Committee of the Association for Educational Communications and Technology. Educational Technology: A Definition with Commentary, Routledge: Taylor & Francis Group, 2007, p. 384;
5. VIZENTAL, A., Metodica predării limbii engleze, ed.a 3-a, rev. Iași: Polirom, 2008, p. 241;
6. PÂSLARU, VI., Introducere în teoria educației literar-artistice. Chișinău: Museum, 2001; Ed. a II a, București: Sigma, 2013, p. 198;
7. COȘERIU, E. Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice. Versiune în limba română de Nicolae Saramandu, București: Enciclopedică, 1997, p. 253;
8. VENKATESH, N., Educational Technology, New Delhi: HPH Publishing, 2008, p.238;
9. Commission on Instructional Technology. To Improve Learning: An Evaluation of Instructional Technology. New York: Bowker, 1970, (vol.I);
10. CUCOȘ, C. Metodologia și tehnologia instruirii. În: Pedagogie. Ed. A III-a. Iași: Polirom, 2014. p. 353. ISBN 978-973-46-4041-6.
11. CRISTEA, S. Dicționar de pedagogie, București: Litera Internațional, 2000, p.398, ISBN 9975-74-248-3
12. PÂSLARU, VI., A. Zbarnea, Construcție și dezvoltare curriculară. Ghid metodologic, Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 170;
13. MÂNDÂCANU, V. Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice .Chișinău: Liceum, 1997, 358 p. - ISBN 9975-939-19-8
14. PĂTRAȘCU, D., Tehnologiile educaționale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, 698 p;
15. CHIRILENCO, S.V. Abordarea sistemică a învățării creative în clasele primare. Teza de doctor, Chișinău, 1999, 205 p;
16. COJOCARU, M., PAPUC, L., SADOVEI, L., Teoria instruirii, Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2006. 190 p;
17. KUMAR, K. L. Educational Technology. India: New Age International 1997, 362 p. ISBN 978-8122408331